

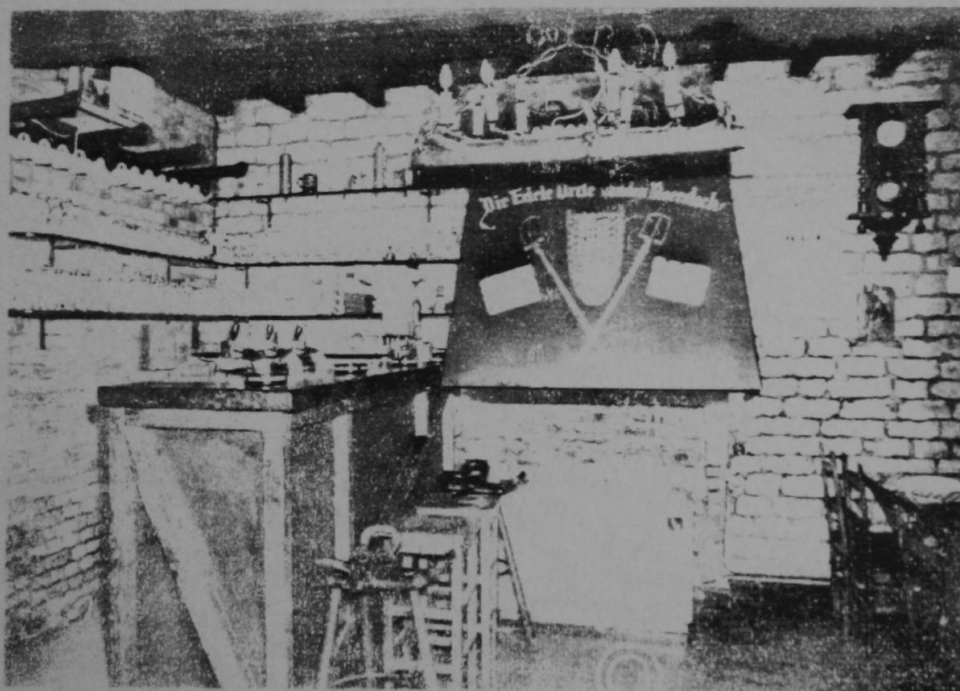
71 (1983, 2)

Museum «'t nieuwhuys»

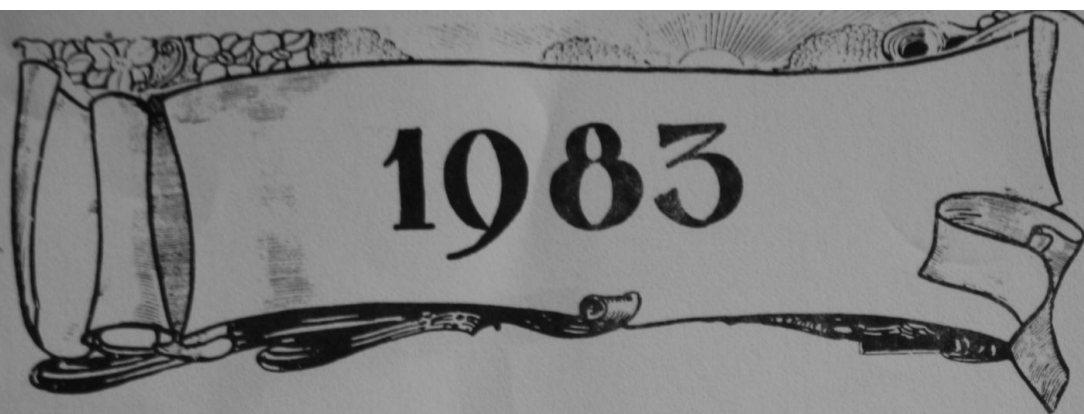

Hoegaarden,

ALPAIDIS

TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

19^e jaargang

ALPAIDIS

inhoud:

NUMMER 71

Aflevering 2

- Hoe BOST zelfstandige gemeente werd
- Het Schrikbewind te Hoegaarden
- Het Hoekje van de Conservator
- De Biergeschiedenis te Hoegaarden
- Oude Testamenten
- Kultuurkrant

HOE

BOST

ZELFSTANDIGE GEMEENTE WERD

DOOR M.DODION EN H. VAN NERUM

REF.

BERAADSLAGINGEN V.D. GEMEENTERAAD VAN HOEGAARDE

ARCHIEF V.D. PROVINCIE BRABANT

ARCHIEF V.H. ARRONDISSEMENT LEUVEN

ARCHIEF V.H. BISDOM MECHELEN

FAMILIEARCHIEF DER V. GESLACHTEN

INZET
=====

Gelegen op 2 km. van Tienen, op de baan naar Hannut en op 3 km. afstand van Hoegaarden, waarvan het sedert onheugelijke tijden afhing, behoorde Bost voorheen tot het Graafschap Leuven (later Hertogdom Brabant) en vanaf 1289 (steeds als gehucht onder Hoegaarden resorterende) tot het Prinsbisdom Luik. Zodoende heeft het meer dan vijf eeuwen van de voorrechten genoten, die Hoegaarden als "Luikse enclace in Brabant" bij keure had verworven.

In 1796 na de aanhechting van onze gewesten met Frankrijk verwierf Bost zijn zelfstandigheid en werd "Mairie", maar zou in 1800 samen met Overlaar en Rommersom (voordien eveneens gehuchten van Hoegaarden) tot één enkele gemeente worden omgevormd, omdat als alleenstaande, hun bestaansmiddelen ontoereikend waren.

Op 1 december 1820 kwam Bost (evenals Overlaar en Rommersom) terug, zoals ten tijde van het Oud-Regiem, onder Hoegaarden, want als samengevoegde gemeente konden zij evenmin op zichzelf bestaan. Het frans bewind had bij enkele notabele ingezetene een vrijheidsgeest doen ontstaan, die naar zelfbestuur hunkerde en de gedachte van afscheuring opriep, die eerst kiemend bleef, maar met de tijd vastere vormen aannam.

In 1847 werd de vrijheidsvlam ontstoken en zou door de politieke hartstochten aangewakkerd worden, om 35 jaar later, namelijk op 30 december 1882 te leiden tot een Koninklijk Besluit, waardoor Bost andermaal zijn zelfstandigheid verwierf. Maar het was nochtans pas begin 1883, precies 100 jaar geleden, dat het zijn eigen dorpsbestuur koos en zijn eigen zelfstandig bestaan aanving.

Het is namelijk de 100ste verjaring van deze officiële start en ingangstelling, die wij door huidige bijdrage in herinnering willen brengen en vooral het voorspel nader belichten, waaruit deze moeizaam bekomen zelfstandigheid is ontstaan.

DE EERSTE PETITIES

=====

Op 2 maart 1847 werd door enkele inwoners uit Bost een eerste aanvraag ingediend bij het Aartsbisdom Mechelen, om een eigen parochiekerk te mogen bekomen, of minstens om de parochiezetel van Overlaar, waartoe het kerkelijk behoorde, naar Bost over te plaatsen.

Zij wilden, eender hoe, in elk geval van Overlaar-parochie afscheuren en zulks onder voorwendsel van de slechte verbinding en de moeilijkheden om de brug over de Gete, die Hoegaarden van Bost scheidt, over te steken, om er naar de kerk te gaan.

Deze petitie was opgemaakt onder impuls van Laurent Lambrechts uit Bost, lid van de Overlaarse kerkfabriek en katholieke Schepen van Hoegaarden, onder Burgemeester Ph. De Zangré. Het verzoekschrift werd naar de Aartsbisschop gestuurd, zonder de moederkerk van Hoegaarden of de gemeenteraad op de hoogte te stellen.

Het Bisdom onderzocht de zaak en won het advies in van de Deken van St. Germanus uit Tienen en pastoor Deelen uit Hoegaarden. Zij wilden in elk geval van geen afscheuring weten, maar lieten aan Hoegaarden wel toe, om over de eventuele overplaatsing van de parochiezetel te beslissen. Dus een geestelijke weigering met een open deurtje.

De Hoegaardse gemeenteraad, die van het geval door Pastoor Deelen was ingelicht, nam geen enkel besluit en wilde de zaak zelfs niet eens op de zitting ter sprake brengen, omdat Bost achter de rug had gehandeld, en hun niet officieel had erkend.

De toenmalige gemeenteraad bestaande uit Burg. De Zangré, Schepen J.Bt. Dumont en Laurent Lambrechts, Raadsleden Guill. Boigelet, Guill. Swinnen, J.F.P. Christiaens, Fr. Ch. Collart, J. Smets, H. Coenegras en J.H. Vandermolen, steunde volledig de Burgemeester, met uitzondering van Lambrechts. Zodoende trad er geen enkele wijziging in en bleef Bost kerkelijk afhangen van de parochie Overlaar.

Alsdan gingen er 7 jaren voorbij. Lambrechts had de gemeenteverkiezingen afgewacht om tot een nieuwe stap over te gaan.

Op 10 juli 1854 stuurden de ingezetenen van Bost, nogmaals zonder Hoegaarden ervan te verwittigen, een nieuwe petitie, met hetzelfde doel, naar de Minister van Justitie deze maal.

Deze maakte de aanvraag voor nodig onderzoek en gevolgtrekking over aan het Provinciaal Gouvernement, waar de petitie "ongelooflijk of niet" verloren ging en doodgewoon niet meer kon terug gevonden worden.

Ondertussen bleef Bost ongeduldig op het antwoord van de Minister wachten, tot wanneer de Arrondissements-commissaris, door zijn schrijven van 2 tot 14 augustus 1855, de stand van zaken aan het gemeentebestuur kenbaar maakte.

Lambrechts voelde wel dat er ergens iets mis liep en geloofde geen zier van de verloren gegane petitie. Dadelijk, en dat gebeurde de volgende dag, op 15 augustus 1855, dienden de inwoners van Bost een derde aanvraag in, ter vervanging van de te loor gegane.

Daarin, en dat is belangrijk, verklaarden zij zich bereid, om elk volgens eigen middelen en mogelijkheden, de lasten, kosten en onkosten te dragen, voor de bouw van een nieuwe parochiekerk, zo de aanvraag gunstig zou onthaald worden.

Maar de Minister van Justitie won het advies in van het Bisdom en het Provinciaal Gouvernement en zond een negatief antwoord naar de ondertekenaars van het verzoekschrift.

Hij weigerde namelijk in te gaan op de afscheuring, doch net als de Aartsbisschop, liet hij de zaak van eventuele zeteloverplaatsing aan de beslissing van de Hoegaardse gemeenteraad over.

Dus bleef hetzelfde deurtje open, als acht jaren geleden in 1847.

Dit bevredigde echter de inwoners van Bost niet en op 30 augustus 1855 zond de Raad van de Overlaarse kerkfabriek een afschrift van zijn beraadslagingen naar het Hoegaardse gemeentebestuur, met hun zienswijze nopens de petitie der inwoners van Bost.

Dit was de eerste maal dat Bost zich rechtstreeks en officieel tot het gemeentebestuur richtte, al was het dan nog langs de Overlaarse kerkfabriek, waarvan zij afhingen.

En de volgende dag, 1 september 1855 ontving de Burgemeester een verzoekschrift van Laurent Lambrechts, die als lid van voornoemde kerkfabriek, de slechte toestand van de Bostse pastorij aankloeg en tot de oprichting van een nieuwe verzocht.

VOOR DE GEMEENTERAAD

=====

Nu was de zaak aan 't rollen en moest het geval, willen of niet, ter sprake worden gebracht op een van de eerstvolgende gemeenteraadszittingen, want Lambrechts had de petitie op de dagorden stellen.

Op 23 september 1855 kwam de voltallige gemeenteraad samen, bestaande uit: Burgemeester Alexander Putzeys, de Schepenen Christiaens en Ch. Em. Loriers, gemeenteraadsleden H. Michiels, L. Finoulst, J. F. Adams, J. H. Vandermolen, J. J. Nijs, P. J. Dewil(de), Const. Vandertaalen, L. Lambrechts, met Fr. Lode-wijckx als sekretaris.

De Burgemeester gaf lezing van volgende stukken:

1. de twee brieven van de Arrondissements-commissaris uit Leuven van 2 en 14 aug. 1855
2. de petitie van de inwoners van het gehucht Bost onder Hoegaarden van 15 aug. 1855, ter vervanging van deze van 10 juli 1854, gericht aan de Minister van Justitie en verloren gegaan op het Provinciaal Gouvernement.
3. het verzoekschrift van enkele ingezetenen van Bost van 2 maart 1847 en gericht aan de Aartsbisschop van Mechelen.

4. de beraadslaging van de Raad van de Overlaarse kerkfabriek van 30 aug. 1855
5. de petitie van Laurent Lambrechts van 1 sept. 1855 inzake de pastorijs van Bost.

De Burgemeester verduidelijkte alsdan dat al deze stukken betrekking hadden op de aanvraag van de inwoners uit Bost, om hun gehucht kerkelijk af te scheuren van de parochie Overlaar en om een eigen hulpkerk te Bost op te richten, of om de parochiezetel van Overlaar naar Bost over te plaatsen.

Hij liet wel opmerken dat uit de brief van de Arrondissementscommissaris van, 2 aug. 1855 bleek, dat de Minister van Justitie bij advies van de Bestendige Deputatie van Brabant en in overleg met het Bisdome, beslist had de aanvraag tot afscheuring negatief te beantwoorden, maar aan de Hoegaardse gemeenteraad de beslissing overliet nopens een eventuele overplaatsing van de parochiezetel. Daarover moest de gemeenteraad zich nu uitspreken.

De inwoners uit Bost hadden in hun petitie ook de slechte verbinding en de moeilijke overgang van de Getebrug aangeklaagd, evenals de staat van hun pastorijs, allen punten die nu een beraadslaging vergden. En bovendien moest ook nog de staat van de onderhoud der kerken van Overlaar en Bost worden opgegeven, met het aantal personen, die zij elk konden bevatten. Zo luidde de wens van de Bestendige Deputatie.

Aan de hand van al deze stukken begon de Raad zijn zitting. "Gezien de inwoners uit Bost, zich door hunschrijven van 15 aug. 1855 verbinden, de lasten, kosten en onkosten te dragen voor de bouw van een nieuwe kerk, zo hun verzoek door het Gouvernement ingewilligd wordt, maar vermits deze uitdrukking niet voldoende klaar en duidelijk is"- werd Lambrechts, mede-ondertekenaar van de petitie en inwoner van Bost verzocht, dit punt nader te belichten.

De Raad wilde weten als de inwoners van Bost, uitsluitend en alleen de bouwkosten zouden dragen, ofwel met de medewerking van Hoegaarden of met deze van de inwoners uit Rommersom en Overlaar die desgevallend tot dezelfde parochie zouden behoren, zo de zeteloverplaatsing goedgekeurd werd

Lambrechts antwoordde dat de ondertekenaars van het verzoekschrift zonder de hulp van de gemeente of welk andere plaats ook, uitsluitend de aankoop van de grond en de nodige bouwwerken zouden bekostigen.

Verder liet de Burgemeester opmerken dat de brug over de Grote Gete, die sinds vele jaren als verbinding dient voor de inwoners tussen Bost en Overlaar, op een breedte van 1m. ongeveer, langs weerszijde op haar ganse lengte, een beschutting draagt, om te beletten dat de doorgangers in de rivier zouden vallen, ondanks tot op heden nog geen enkel slachtoffer te betreuren viel, maar dat verbeteringen noodzakelijk zouden kunnen worden.

- 9 -

Voor wat verder de wegen en paden betreft die als verbinding dienen tussen Bost en Overlaar, zo vervolgde de Burgemeester, bestaat er slechts een enkele veldweg die op korte afstand door de weiden loopt, wijl de andere wegen reeds kleine verbeteringen hebben ondergaan.

En ten slotte werd voorgebracht dat de huidige pastorie en de kerken van Overlaar en Bost zich in goede staat bevinden, dat de eerstgenoemde kerk volgens de kadastrale legger, een oppervlakte heeft van 2 a. en deze van Bost 1 a 70 ca., zodat pas wanneer de parochiezetel naar Bost zou overgebracht worden, de bouw van een nieuwe pastorie noodzaak zou kunnen worden.

Daarom trok de gemeenteraad zich terug om te beraadslagen wat volgt:

- indien de inwoners van Bost voldoening krijgen op hun verzoek schrift, zal de gemeente Hoegaarden voor niets tussenkomen, noch in de aankoop van de grond, noch in de bouwkosten van de nieuwe pastorie, noch in de kosten ter vergroting van het kerkje, zo zulks nodig blijkt.
- de besproken Getebrug zal onderzocht en verbeterd worden in geval zij het minste gevaar vertoont voor het oversteken en de paden en verbindingswegen tussen Bost en Overlaar, zullen op de nodige plaatsen nogmaals bijgewerkt en hersteld worden.
- het juiste aantal personen die de twee kerken kunnen bevatten, kan niet bepaald worden, maar de verstrakte inlichtingen nopens de oppervlakte van beide kerken schijnen voor de gemeenteraad voldoende te zijn.

Elk lid van de Raad bracht in het bijzonder en persoonlijk zijn stem uit.

Stemden tegen de petitie van Bost:

Michiels, Finoulst, Adams, Vandermolen, Nijs en Dewil.

Stemden voor:

Burgemeester Putzeys, Schepenen Christiaens en Lories en de Raadsleden Vandertaalen en Lambrechts.

Zodoende werd de petitie met 6 tegen 5 stemmen verworpen.

Katholieken en liberalen waren zowel bij de "ja" als de "neen" stemmen gemengd, zodat het wel een verwarde stemming is geweest. Zij wisten niet goed wat te doen.

LAMBRECHTS VOLHARDT

=====

Op 23 jan. 1857 kwam het geval "Bost" terug voor de gemeenteraad, want op 13 dec. 1856 had de Burgemeester een apostil ontvangen van de Arrondissements-commissaris uit Leuven, waarin Bost andermaal tot de afscheuring van Overlaar en de omvorming van hun kapel tot parochiekerk verzocht, ofschoon Hoegaarden op 19 april 1856, de som van 500 fr. had goedgekeurd voor de onderpastoor van Overlaar om te Bost de Erediensten te gaan lezen.

Op deze zitting waren tegenwoordig: Burgemeester Putzeys, Schepenen Christiaens en Loriers, Raadsleden Michiels, Adams, Vandermolen en Nijs met sekretaris Lodewijckx.

Noteer dat Finoulst, Lambrechts en Dewil niet waren opgekomen en dat Vandertaelen overleden was en nog niet vervangen.

De beraadslaging ving aan met een uittreksel uit de volkstelling va, 31 dec. 1856; waaruit bleek dat Overlaar 156 inwoners telde, Rommersom 115 en Bost 414, dus samen 685. Gezien dit klein aantal niet voldoende was om de bestaande parochie in twee delen te splitsen en rekening houdend met het feit, dat de nieuwe op te richten parochie van Bost (zo hun aanvraag zou ingewilligd worden), omzeggens zonder inkomsten zou vallen, hetgeen voor de gemeente Hoegaarden (die besloten had geen enkele finantiële tussenkomst te verlenen), een zware last zou veroorzaken, stond de Raad opnieuw voor een kies probleem.

Ter stemming gebracht, werd het voorstel van Bost verworpen met 5 stemmen (Putzeys, Michiels, Adams, Nijs en Vandermolen) tegen 2 onthoudingen (Christiaens en Loriers). De twee Schepenen hadden wel voor Bost willen stemmen, omdat het gehucht, ten overstaan van Rommersom en Overlaar, belangrijk genoeg was om een eigen parochie te vormen, maar zij waren tegen het voorstel, omdat de oprichting van een nieuwe parochie, te veel geld zou kosten en aan de gemeente onnodige onkosten zou veroorzaken.

In tegenstelling met de stemming van 23 sept. 1855, had de Burgemeester nu tegen Bost gestemd, wijl de Schepenen die op diezelfde zitting hun stem voor Bost hadden uitgebracht, zich nu onthielden. Sinds 16 maanden waren de kansen van Bost fel gedaald en bijgevolg bleef alles zoals voorheen.

Lambrechts kon deze nieuwe nederlaag niet goed slikken en samen met enkele van zijn volgelingen, mede-ondertekenaars van de petitie besloten zij om op eigen kosten tot de bouw van een nieuwe pastorie over te gaan.

Dat was het begin en de rest zou volgen, met of tegen de wil van het Hoegaardse gemeentebestuur.

In 1859 was de pastorie klaar en toen hernieuwden zij hun aanvraag, om hun kapel tot hulpkerk te mogen omvormen, de parochiezetel te bekomen en af te scheuren van Overlaar.

Zij stelden zich hiervoor in verbinding met Volksvertegenwoordiger de Luesemans, (vermoedelijk deze die vooreerst burgemeester van leuven en dan Gouverneur van Luik was geweest) die op 14 jan. 1860 een schrijven richtte aan de Burgemeester van Hoegaarden.

Daarin stond vermeld dat de inwoners van Bost de gemeente Hoegaarde zouden vrij stellen van alle eventuele uitgaven die voor de nieuwe parochie zouden kunnen noodzakelijk zijn.

De Bostenaars waren geen "apen" zoals zij soms bespottelijk genoemd werden, maar wel slimme doortrapte vossen, die wisten wat ze wilden en in hun doel volharden.
Zij hadden hun spel sluw bedacht.

Na deze officieuze onderhandeling met de Luesemans, stuurde Bost op 11 maart 1860 een officieel schrijven naar het gemeentebestuur, teneinde een gunstig advies te bekomen op hun verzoekschrift.

Zo schreven zij het volgende:

" Gij zijt niet onwetend, Mijne Heren, dat al de inwoners van Bost rijk en arm zonder onderscheid, zich hebben verenigd om een pastorie te bouwen.

De ondergetekenden verbinden zich formeel om, in geval van een gunstig advies, alle eventuele uitgaven te dragen, die later uit hoofde van deze oprichting ten laste van de gemeente Hoegaarden zouden vallen, maar op voorwaarde dat deze zelfde gemeente hun niet mag beletten de kerk van hun gehucht te vergroten of te herbouwen."

Zij zinspeelden eerst op hun nieuwe pastorie en gingen dan zeer bedacht en fijngevoelig over naar hun kerkje.

En verder besloten zij hunschrijver:

" Wij hopen dat U de goedheid zult hebben ons een gunstig advies te verlenen, gezien de oorzaak waarom U gedacht hebt een negatief antwoord te moeten geven (dit doelt op de geldtusschenkomst) nu opgehouden heeft te bestaan en dat de oprichting van de kapel tot hulpkerk in geen enkel geval, een nieuwe gelegenheid mag scheppen tot uitgaven voor de gemeente".

wordt vervolgd.....

SCHRIKBEVIND

TE

HOEGAARDEN

11. GRUWELDADEN TE TIENEN (juni 1790)

=====

Overal waren de Oostenrijkers uit het land verdreven en in januari 1790 werd de Onafhankelijkheid uitgeroepen van de Republiek der Verenigde Belgische Staten, terwijl het oude Prinsbisdom Luik, waar de Bisschop was verdreven, in handen was van een volksbestuur. Te Tienen waanden de "Patriotten" van Jan Windelincx zich alles toegelaten, wyl Van Autgaerden te Hoegaarden het grote woord voerde. Windelincx en Van Autgaerden waren goede vrienden en sommige Hoegaardiërs gingen zelfs op leer bij het Patriottenkorps te Tienen en namen deel aan bepaalde gruweldaden tegen de Vijgen (Oostenrijksgezinden).

Een deze gruweldaden, die wij uit dokumenten in alle bijzonderheden kennen, geschiedde in 1790 ten huize van Petrus Goossens, welstellende graanhandelaar en uitbater van een der voornaamste spijshuizen van de stad Tienen, genaamd "De Vier Natiën", voorheen "Hotel van Oostenrijk" en vroeger nog "De Tinnen Schotel" (huidig Instituut V. Beaudouin op de Grote Markt). Het huis stond bekend als een broeinest van Oostenrijksgezinden met aristocratische inslag, terwijl Goossens, als ontvanger van de voormalige Keizerlijke en Koninklijke Loterie, een aanhanger was van het Oud Regiem. Hij stond dus als "Royalist" (Vijg) aangeschreven en was goed bevriend met de ontroonde Schepenen van Hoegaarden.

Het document dat ons toelaat deze gruweldaden te beschrijven, is een geschreven verklaring van een levende ooggetuige, opgesteld in de Duitse taal en afgelegd op 7 juli 1791 door de Duitse kamermeid Nicola De Chateau (de Shato) op dat ogenblik in dienst bij de Gravin van "Septmaison" te Brussel. Op 30 april 1790 was zij naar Tienen gekomen en verbleef in het gasthof der "Vier Natiën" bij Goossens.

Het voorval gebeurde in de tijd dat de Patriotten de huizen der Vijgen bestormden en de Oostenrijksgezinden gevangen namen. Om haar van de "stürmischen Anfälle" der Tiense rebellen te vrijwaren, zocht Nicola De Chateau zich bij hun officieren geliefd te maken. Tot deze officieren behoorden, de volksgeneraal Jan Windelincx, Graaf de Glymes, Ridder de Partz, Kap. Mertens, Lt. Marnef, Lt. Max d' Aubry, Kap. Bosmans, Kap. Stevens, Lt. Vandevin, Lt. Van Machten, Lt. Janssens, Lt. Raeymaeckers en Lt. Van Achter. Zij verwierf waarlijk hun gunst door hun dagelijks te "frisiren". Daardoor bracht zij het zover dat zij zich in het nodige levensonderhoud kon voorzien, maar ook dat men haar als een "wahren Anhänger" der Patriotten aanzag.

Goossens had zich reeds vroeger in juli 1789 genoodzaakt gezien bij familie in zijn geboortedorp Kerkom te gaan schuilen, zijn gezin en dienstboden in het hotel achterlatend. Toen reeds hadden de opstandelingen zijn woonst zwaar geplunderd en vele kostbaarheden gestolen en vernield.

In de zomer van 1790 had Nicola De Chateau van een der officieren vernomen, dat oproerlingen eerstdaags alle Royalisten (Vijgen) zouden ophalen en in de gevangenis werpen. En andermaal moest Goossens de vlucht nemen.

Hij vluchtte naar Bost en vervolgens naar Hoegaarden (Land van Luik), waar hij "refuge" vond bij deze die zich later in "Conspiratie" verenigden. In afwachting verder naar St. Truiden te vluchten, verbleef hij tijdelijk in 't Nieuwhuys, op dat ogenblik bewoond en in huur gehouden door Servaes Sweerts en Josyne Groetaers (uit de Bostse stamvertelling der Sweertsen).

Zulks gebeurde zonder dat de eigenaar Jacobus Van Nerum (aanvankelijk aanhanger van Van Autgaerden), hiervan op de hoogte was.

Via Nicola De Chateau bleef hij in 't geheim in verbinding met zijn vrouw.

De dag dat de rebellen te Tienen de Royalisten begonnen aan te houden en op te sluiten, viel de vrouw van Goossens uit vrees en angst van de ene onmacht in de andere, temeer dat zij vernomen had dat wilde driften met grote genoegens botgevierd werden op de vrouwen wiens man de vlucht had genomen.

Smachtend riep zij uit "Ach, nu is het met mij gedaan, want mijn man is Royalist". Nicola De Chateau raadde haar aan naar vrienden te vluchten, maar zij weigerde onder de woorden "Ook daar zal men mij vinden, want ik ben ook Royalist en wanneer ik mij op de Markt of de straat vertoon, brengen zij mij om het leven".

Alsdan nam De Chateau het besluit, de halfdode vrouw langs achter in de tuin met een ladder over de muur naar een naburig huis (huis Debaus, destijds bewoond door de familie de Renesse) over te brengen, waar zij zich in afwachting kon verbergen.

Enkele goeddenkende lieden hielpen haar dit plan te bewerkstelligen. Vervolgens nam Nicola een sabel, een geweer en pistolen en ging zich aan de toegangsdeur van de "Vier Natiën" opstellen.

Nauwelijks een half uur later kwamen vier woestelingen af en wilden met geweld binnen dringen.

Maar het moedig Duits meisje hield hun tegen en deed hen geloven dat nog drie andere gewapende personen binnenhuis hadden post gevat. Alsdan verscheen de stadsmeier Jacques Joseph Kindermans, die onder dwang der Patriotten moest handelen. Hij verklaarde gelaten en beleefd dat de "Vier Natiën" als Royalistenhuis bekend stond en dat de Patriotten het bevel hadden gekregen, deze huizen te onderzoeken om na te gaan als er geen wapens of munitie waren verborgen.

Hierop antwoordde Nicola "dat men bij haar met hoffelijkheid meer kon bereiken dan met grofheid en geweld" en voegde er aan toe "dat buiten de vier personen die in het huis vertoefden en de wapens die zij droegen uit persoonlijke veiligheid, geen andere wapens of munitie in het huis verborgen lagen. Zij liet de vier mannen binnen treden en herkende onder hen slechts Peter Tirlo uit Tienen, schrijnwerker van beroep, maar ook een Hoegaardier zou er bij zijn geweest.

Nicola De Chateau deed de huisdeur dicht en van zodra zij met de vier mannen alleen was, trok zij haar sabel, vast besloten het huis te verdedigen, zelfs ten koste van haar leven en de oproerlingen in stukken te hakken, zo zij iets durfden aanraken. Zij kwamen de kistenkamer binnen en een van hun sloeg onmiddellijk een nagel in de schoorsteen en liet zich de uitdrukking ontvallen "Hier zal die canaille goed hangen (vrouw Goossens bedoelend). Tirlo haalde een ellang stuk met acht spitse nagels beslagen te voorschijn dat dienen moest om de vrouw van Goossens op te hangen. Een andere ging een lang en scherp keukenmes halen, om de vrouw eenmaal opgehangen, het lichaam open te snijden. Hun gruwelijke gezichten waren goed zichtbaar. Dan vroegen zij waar vrouw Goossens was. De Chateau antwoordde dat zij niet thuis was en ook niet wist waar zij zich kon bevinden. Zij werd niet geloofd en de vier mannen zochten het ganse huis af, van onder tot boven, tot zelfs in de winkel, de hoogste zolder en de rommelzolder die voor de duiven diende. Gezien zij vrouw Goossens niet vonden zei er een "Vermits de canaille weg is, zullen we deze hangen" wijzend naar Nicola. Maar het meisje trok haar wapens en de woestelingen durfden haar niet naderen. Eindelijk maakten zij aanstalten om het huis te verlaten, maar wilden eerst alles in as leggen. En reeds brachten zij het stro samen. De Chateau liep ijlings naar de Stadsmagistraat en maakte de aanslag bekend. Deze kon op het laatste nippertje de brandstichting voorkomen.

Vervolgens besloot Nicola om vrouw Goossens in het geheim buiten de stad in veiligheid te brengen. Doch de landkoetsier, noch de postmeester waren hiertoe bereid. zij hadden uitdrukkelijk verbod gekregen vrouw Goossens weg te voeren en dat op kosten van beroving van hun have en goed.

Ten einde raad ging zij naar Hoegaarden, waar Servaes Sweerts uit het Nieuwhuys haar ter hulp kwam. Hij zocht dadelijk zijn neef Henrich Sweerts op, die een aanhanger was van Notaris Van Autgaerden en de Revocatie-akte had ondertekend. Hij maakte het geval kenbaar aan zijn meester, waarop deze zich naar Windelincx spoedde en er ten goede sprak voor de vrouw Goossens. De Kommandant der Tiense Patriotten overhandigde aan De Chateau een schriftelijke vergunning, om de vrouw buiten de stad te mogen voeren. Het meisje bracht vrouw Goossens naar St. Truiden. Enkele dagen later werd zij aldaar vervoegd door Pierre Goossens. Zij verbleven te St. Truiden tot in 1791, wanneer het Oostenrijks gezag opnieuw werd hersteld.

Op 3 oktober 1791 brandde de "Vier Natiën" gedeeltelijk af, toevallig vier dagen nadat Maria Christina van Oostenrijk en haar gemaal Albert van Saksen-Teschen er hadden gelogeerd. De oorzaak werd nooit bekend, maar iedereen sprak van vrijwillige brandstichting door de Patriotten.

Ich habe in der That den Nicola de Chateau ungenügendig empfunden. Comtesse de Septmaisons zu Chantoual in der Eigenschaft eines Gouverneurs in Chantoual, wollten und sollten auch die ihn selbst für den Mann auf der höchsten Stufe mit den besten Eigenschaften bewundernd. Ich habe in der That den Nicola de Chateau ungenügendig empfunden. Comtesse de Septmaisons zu Chantoual in der Eigenschaft eines Gouverneurs in Chantoual, wollten und sollten auch die ihn selbst für den Mann auf der höchsten Stufe mit den besten Eigenschaften bewundernd. Ich habe in der That den Nicola de Chateau ungenügendig empfunden. Comtesse de Septmaisons zu Chantoual in der Eigenschaft eines Gouverneurs in Chantoual, wollten und sollten auch die ihn selbst für den Mann auf der höchsten Stufe mit den besten Eigenschaften bewundernd.

Pierre Goossens, wenn ich den Vorlesung von ihm zu hören, habe ich in der That den Nicola de Chateau ungenügendig empfunden. Comtesse de Septmaisons zu Chantoual in der Eigenschaft eines Gouverneurs in Chantoual, wollten und sollten auch die ihn selbst für den Mann auf der höchsten Stufe mit den besten Eigenschaften bewundernd. Ich habe in der That den Nicola de Chateau ungenügendig empfunden. Comtesse de Septmaisons zu Chantoual in der Eigenschaft eines Gouverneurs in Chantoual, wollten und sollten auch die ihn selbst für den Mann auf der höchsten Stufe mit den besten Eigenschaften bewundernd.

12. PROTEST TEGEN EIGEN MANNEN (30 juni 1790)

Het Land van Luik, steeds beroofd van zijn Bisschop, bleef het voorwerp van onlusten uitmaken. En ook te Hoegaarden achtten de aanhangers van Van Autgaerden zich alles geoorloofd. Plunderingen en buitensporigheden namen in zulke maten toe, dat de persoonlijke veiligheid niet langer gewaarborgd bleef. Zij die zich bedreigd voelden grendelden hun huizen af, schaften zich een wapen of verdedigingsmiddel aan en vermeden zo veel mogelijk zich in het openbaar te vertonen.

Stilaan begon Van Autgaerden in te zien, dat zijn machtsgreep slechts tot wanorde had geleid, zonder het gewenste resultaat te bereiken, want zijn officiële benoeming vanwege het Luiks gezag bleef steeds achterwege. De gepleegde gruweldaden te Tienen, waarin sommige van zijn eigen mannen waren betrokken geweest, hadden hem geschokt. Dit was misschien de rede geweest waarop hij ten goede had gesproken voor de vrouw van Goossens. Ook de dood van Saelmaeckers kon hij niet vergeten en ten slotte was in januari 1790, de 30 jarige Barbe Van Nerum (oudste dochter van de ontroonde Schepen Joannes Van Nerum) overleden, ingevolge een opgedane schrik in het bloed, wegens de plunderingen en misdadigheden tegen de Schepenfamilies van Hoegaarden, begaan in de nacht van de machtsgreep van augustus 1789.

Zijn gewetenswroeging ging zelfs zo ver dat hij op 30 juni 1790 eigenhandig protest aantekende tegen het misdadig optreden van zijn eigen mannen, die hem nochtans aan de macht hadden gebracht, maar waarbij zich achteraf het uitschot had gevoegd. Doch in de ogen van zijn aanhangers mocht hij zich nu niet zwak tonen en moest volharden. Hij maande zijn mannen tot matigheid aan en verbood hen nog enig geweld te gebruiken of deel te nemen aan akties buiten het Hoegaardse grondgebied.

Tot zijn medewerkers behoorden op dat ogenblik, Joseph Gillis, Guilles Bernard Collard, Jan Stockmans, Norbert Nijs, Gisbertus Tossein en Henri Tritsmans uit Houtem (deze laatste was gezworene geweest onder de ontroonde Regentie).

13. HET AFMAAIEN VAN WEIDEN (juli 1790)

=====

Te Hoegaarden bleef ondertussen een zeer verwarde toestand heersen. De ontroonde Regentie verkeerde in de onmogelijkheid te regeren, maar was door de Luikse overheid niet afgezet, zodat zij officieel nog altijd bestond zonder echter in functie te zijn. Anderzijds hield Van Autgaerden alle macht in handen, doch was nog steeds niet benoemd en dan ook niet officieel gerechtigd het burgemeesterschap uit te oefenen.

Zijn zaakgelastigde, de Heer Bovy, trachtte bij de Privaat-Raad het proces tegen de Regentie in te spannen, maar de wanordelikheden in het land en elders, waren oorzaak dat de zaak hangend bleef.

Bovendien schuilde de Bisschop nog altijd in Trier, waar hij door de Luikenaren op 17 april 1790 van de troon vervallen werd verklaard. En tenslotte heerste binnen het Luiks gezag nog steeds een onbeschrijfelijke grote chaos.

Te Hoegaarden begonnen de mannen van Van Autgaerden hun geduld te verliezen en zonnen op middelen om de ontroonde schepenen te treffen. Op een mooie zomerse dag in juli 1790 "met luydende klokke omtrent negen uren 's morgens op de gewoonlelycke plaetse voor de kercke vergaedert" kwamen de volgelingen van de Regent-Burgemeester samen. Van Autgaerden verliet de kerk "en begonst te seggen met luyder stemme, en vriest niet gemeyntenaeren, syt maer stantvastig wij syn van sin de geheele regeringe te niet te doen en alles te vernietigen gelyck te luyck gedaen geweest is.

Zijn gewetenswroeging heeft niet lang geduurd, ofwel moest hij zich sterk maken in de ogen van zijn mannen.

Tussen de menigte voor de kerk bevond zich de gezworenen Sieur Bernard Collard, die Hendrick Zenebergh, Jacobus Preveneers en Jan Baptist Taverniers " op eenen kant riep ter syde de toeren, seggende als dat zij moest mayen gaen, den heer Secretaris' weyde (dit was Antw. Balth. Sweerts), Schpers'weyde (de Meier) Beeckmans'weyde (de heer van Schoor), den graef van Duras'weide, Jan Stockmans'weyde (niet de gezworene) ende Dumont's weyde, allen aanhangers van de Regentie.

Bovendien verklaarde hij, dat hij hieromtrent Van Autgaerden "particulier gesproken hadde en dat dien daer mede content waer".

op heden Dinsdag 29ten augustus 1792 voor mij J. van
notaris ondergetekenen binnen de vrijheut heugenden
verrederende ende getuigende naemgenoemt Conventie
persoonelyk den eerwaerden jhr. bayliff Koverniees
ingesetene deser voors. vrijheut denwelken onder de
minste inductie restite justitie van iemand den
enkelijck ten behoeft van de oprechte waerheut es
justitie ten verdoech van den heer antonius Jweerts ge-
schepen ende secretaris deser voors. vrijheut, ons heestende
verclaert soo hij bij inde witten Dinsdag is verclaende
Als dat in july 1790 met Luidende klokke
ontrent negen uren smorgens versquedert hij geweest
op de gewoenelyke plaetse voor de kerke ~~naem~~
jhr. Bernard Collard aldoen pretenderen ingedrongen
gedwoeren met veel gemeintenaeren welken voors.
Collard sijde een den voors. declarant Hendrick
Zenebergh ende jacobus preverend welken hij op eenen
font riep ender het sijden den toeren als dat hij
moesten ellaygen gaen den heer secretaris wijke
schepers wijke beekman wijke den graef van
dusar wijke jhr. Stockmans ende Diamond wijke
leggende al wederom den voors. Collard als dat hij
den burgemeester van antgaerden ~~en~~ particulies
gespreken hadde ende dat sijn daer mede content
waer es ende den voors. declarant eenigen tijt daer
naer den voors. burgemeester raet heeft ~~es~~ concludende
antwoet daer es smaght ender hem ~~hij~~ ~~antwoet~~

Daarop zijn verschillende gemeentenaren de vermelde weiden gaan afmaaien, met het doel hun schade te berokkenen.

De gruwelakties der Patriotten was reeds fel geluwd.

Enkele tijd nadien, heeft Jan Baptist Taverniers de Regent-Burgemeester rond half een in de nacht naar huis gebracht, al sprekende over het afmaaien der voorgenoemde weiden, waarop Van Autgaerden geantwoord heeft "dat is eene qwaede saeke voor ons".

Alsdan Taverniers hem "hoe soo eenigen van de toens (toenmalige) Regeringe hen op een particuliere plaetse heeft geroepen, seggende dat geyllieden (dat waren de volgelingen van Van Autgaerden) mal-kanderen daer over gesproken hebt ende dat gij (Van Autgaerden) daer over content waert".

De Notaris zou hierop geantwoord hebben "ick wiste daarvan niet en ick versoecke gat gy daer van aen niemant en moeght spreken, want wy riskeeren van met alle de affaireen die wy begonst hebben te niet gedaen te worden".

Later keerde Jan Baptist Taverniers zich echter tegen Van Autgaerden en liep naar de Regentie over.

Op verzoek van Antoon Balthazar Sweerts legde hij op 29 augustus 1792, ten huize van Sieur Nicolaes Brieven (in de Gense Capelle) deze verklaring af onder "solemnelen eede in de pure waarheyt ende soo dickwyls hij daer toe mochte versoght syn".

Deze bekentenissen werden afgelegd en op akte gesteld voor Notaris Joes Rob. Hemmin en in 't bijzijn van de "geloefbaere getuygen" den heer Hendrick Vannerum, in de medrcijnen licentiaet ende seer expert en Servaes Boulanger, kleermaker.

Zelfde Jan Baptist Taverniers had in mei nochtans de protestnota ondertekend en haar in september 1789 nog bekrachtigd, maar veranderde achteraf van mening en van kamp.

14. VAN AUTGAERDEN DIENT ONTSLAG IN (maart 1791)

=====

De Oostenrijkers hadden nog alleen Luxemburg overgehouden, waar hun troepen lagen verschanst. Met 20.000 man rukte Vander Noot op om er de laatste Oostenrijkse garnizoenen aan te vallen.

Bij Assesse kwam het in september 1790 tot een bloedig treffen.

Het vrijwilligerskorps van Vander Noot werd op de vlucht gedreven.

Op 20 oktober bereidde de Oostenrijkse Generale Staf de grote aanval voor en kort nadien werden de verloren gebieden terug heroverd.

Overal sloegen de opstandelingen op de vlucht, terwijl op 2 december 1790 te Brussel het Oostenrijks bewind terug werd ingesteld.

De Republiek der Verenigde Belgische Staten was vervallen verklaard

De onafhankelijkheid had nog geen jaar geduurd. De kalmte trad terug in en de algemene amnestie werd afgekondigd.

Met de hulp der Oostenrijkers kwam in het land Van Luik in januari 1971 ook de Bisschop opnieuw op zijn troon. Nu keerden de kansen. De oude Regentie stuurde dadelijk een nota naar de heer Claes, hun zaakgelastigde te Luik, waarin zij hun trouw en verknochtheid aan de Prinsbisschop hernieuwden en de wan toestanden aankloegen die te Hoegaarden hadden geheerst. In maart 1791 verschenen de twee partijen op verzoek van Luik voor Notaris Rubens, waar de Regentie in 't gelijk werd gesteld. Deemoedig bood Van Autgaerden zijn ontslag aan en verklaarde er niets tegen te hebben, dat de Regentie terug zoals voorheen het dorpsbewind zou in handen nemen, maar nochtans "mits sommige misbruiken te weren" en "de benoeming van Stockmans te niet te doen".

De Schepenen, te fel gehoond en diep in hun fierheid gekwetst, dulden geen voorwaarden van hun tegenstander en weigerden in blok, samen met hem in het dorpsbestuur te zetelen.

Alsdan trachtte Advokaat Raick, baljuw van Haspengouw, als bemiddelaar op te treden en kwam op 21 maart persoonlijk naar Hoegaarden, om de Regentie op plechtige wijze terug in te stellen en aan het bewind te brengen. De Schepenen bleven echter op hun stuk en weigerden krachtdadig zich nog langer met de gemeentezaken in te laten. Hieromtrent staat in de schriften vermeld:

"Pour se venger contre les insultes indignes, ils refusèrent de siéger avec leurs adversaires qui avaient totalement bouleversés l'ancien régime pacifique du bourg".

De smaad moet wel erg geweest zijn om zulke beslissing te nemen. Dit komt ook duidelijk tot uiting in de nagelaten memories van Elisabeth Van Nerum, die over haar grootvader Schepen Joannes Van Nerum het volgende schreef:

"Etant le dernier échevin de ce régime, mon aïeul se retira de toute activité politique. Rien ne savait lui faire changer ses décisions prises. Multiple fois il a répété à ses fils de rester unis et de toujours retenir comment leur père a lutté pour leur bonheur et celui de la commune, mais surtout n'oubliez jamais qu'il vaut mieux mourir que de se déshonorer et d'abandonner ses principes. Mon grand-père était un homme loyal et vertueux, fortement attaché aux traditions héréditaires".

Griffier Ant. Balth. Sweerts, zond een laatste protestnota naar Luik, waarin hij krachtig aanhaalde dat de Regentie sedert onheugelijke tijden in dienst van de Bisschop, de bloei en welvaart der gemeente had verzekerd en nu zonder de minste steun of bescherming, aan het willekeurig optreden van een ploeg onrustzaaiers was overgelaten.

Op 12 augustus 1791 ondernam Luik een nieuwe poging om de orde en de verzoening op vreedzame wijze te herstellen. Jan Stockmans (gezworene van Van Autgaerden) werd uit de Tafel van de H. Geest ontzet, wjl ook Lambert Uyttebroeck (revolutionair aanhanger), als schoolmeester werd vervangen. Meer verandering kwam er niet, want de Bisschop durfde ook geen strengere maatregelen treffen, want hij voelde dat de onlusten snel terug konden opflakkeren.

De Regentie van haar kant wilde van geen toegevinegen weten. Zij waande zich in haar recht en trachtte door alle middelen de opstandelingen effenaf te kortwieken. Deze betrachting werd aangewakkerd door het feit dat de Regentie een aanvraag van de Tien- se Magistraat had bekomen, waarin inlichtingen werden gevraagd over vader en zoon Van Autgaerden, die oner verdenking stonden betrokken te zijn geweest te Tienen op 27 okt. 1790, bij een opstandige samensholing, waar diezelfde dag J.L. Hubert was vermoord. (ARA-Archief van de Privaat Raad. Verordening van 20.4.1791 van Procureur Generaal Van Laeken).

Dat spoorde de Regentie aan om Van Autgaerden deze maal de genadeslag te geven, maar hoe zij ook zochten, er konden geen bewijzen gevonden worden en alles bleef zoals het was.

Toen verscheen Graaf d'Oultremont op het toneel. Als geldschietster in de aanleg van de nieuwe steenweg naar Tienen, dacht hij gehoor te zullen vinden bij de Hoegaardiërs, om toch maar tot een oplossing te komen. Maar ook hij mislukte in zijn opzet. Teneinde raad werd in september 1791, bij meerderheid van stemmen werd de gematigde volgeling van de revolutionaire beweging, Norbert Nijs, tot burgemeester uitgeroepen. Zijn benoeming werd op 9 oktober door Not. Hubens op minuut gesteld. Alsdan namen Ant. Balth. Sweerts en Joannes Van Nerum hun schepenenambt terug op, maar echter voor korte duur, want ook de benoeming van Nijs kon niet baten en de ruzie ging verder.

In het geniep lieten Sweerts en Van Nerum alle elementen en ophefmakende verklaringen tegen Van Autgaerden inzamelen en door Notaris Hennen op akte stellen. Zij wilden het volledig eerherstel van de Regentie en de totale val van Van Autgaerden bewerken.

wordt vervolgd

Dan maar kneden met de vuisten. Dit was heel zwaar werk. Moest er roggebrood gebakken worden, dan was het vuistenwerk niet meer voldoende, dan kwamen de voeten er aan te pas. Dan stroopte de bakker gast zijn linnen broek tot boven de knie en de voeten werden duchtig geschrobt en afgespoeld. Dan werd hij door twee helpers beetgepakt en pardoes in de kneedtroeg gezet. Dan maar trappen tot men een taai donker deeg bekwam. Gaven die voeten dan toch een geurtje of een smaakje af... och, in die "goeie ouwe tijd" kwam het niet zo nauw. De meeste mensen bakte in die tijd meestal zelf hun brood. (tot voor de tweede wereldoorlog). In de meeste huizen had men een broodoven, gemaakt in natuursteen uit het Waalse dorpje Linsmeau op de weg van Tienen naar Hannuit. De vloer van zulke oven was van rode, uit aarde gebakken tegels. Deze ovens werden met hout gestookt. Dat hout werd in de velden gekapt of kon men kopen bij de kolenhandelaars. Zo een bussel hout, een mutsaard dus, heette te Hoegaarden een "hetsel". Om het brood licht en luchtig te maken voegt men er gist aan toe. Dit is biergist, die de suiker omzet in alcohol en koolzuuranhydride of CO_2 . Dit is het gas dat ook in het bier of limonade zit. De belletjes gas blijven in het kleverige deeg zitten en doen dit rijzen of in het Hoegaards "goan". Bij het bakken zet dit gas nog meer uit door de hitte en het brood wordt dan ook nog meer sponsachtig en beter verteerbaar. Vroeger, zeker nog in 1850, kon de biergist nog niet vast gemaakt worden. Dan gebruikte de bakker de gewone natte vloeibare biergist. Maar de biergist is er ook altijd niet geweest. Om het brood luchtig te maken gebruikte men dan zuurdeeg, in het dialect "hijsel". Dit was een bolletje deeg dat men van elk baksel moest overhouden. Zo ongeveer de dikte van een vuist. Dit deeg bleef verzuren tot het volgende baksel (8 tot 14 dagen). Moest men nu opnieuw bakken, dan werd dit bolletje "hijsel" tussen de verse deeg gekneed. Liet men de deeg dan rusten, dan deed het zuurdeeg hetzelfde werk als de gist. Maar het brood was toch heelwat vaster en had een zure smaak. De gistboer was te Hoegaarden een merkwaardig figuur. Regelmatig kwam hij zijn klanten bedienen. Aangekleed volgens de seizoenen, maar steeds met stevige schoenen, marcheerde hij tientallen kilometers per dag met zijn houten kist op de rug. In die kist kon zeker 20 kilo gist. Eenmaal binnen bij de klant zwierde hij de kist op de vloer en sloeg het deksel open. Hoeveel moet het zijn Marie? En Marie noemde het aantal kilo's bloem die zij ging verwerken. Met een lat mat hij dan in centimeters en millimeters de hoeveelheid gist af. Met een garen draad, door het gaatje in de lat gebonden werd dan het stuk gist afgesneden.

Zo "dretste" hij Hoegaarden, Outgaarden, Meldert, Sluizen enz. af om zijn centje te verdienen. Wie doet het hem na ?

Bij het bakken aan huis moest men dan zo geen grote kneedtrog hebben. Men liet zich bij de schrijnwerker een kneedtrog maken op maat van het aantal broden.

In vele huizen had de kneedtrog stevige poten.

Eenmaal het bakken gedaan plaatste men er een aangepast deksel op en dan diende het geheel als keukentafel.

De nodige bloem ging men kopen bij de kruidenier. De nodige bloem voor een baksel noemde men te Hoegaarden een "melooi".

En in vele winkels stond de zak met broodmeel vlak naast de zeepemmer of de ton met petroleum voor de verlichting.

Inderdaad het kwam niet zo nauw.

A. 59 BOL VAN SUIKERMOLEN.

Moest de bakker nu koeken of ander fijn gebak bakken dan had hij dikwijls fijne suiker of bloedsuiker nodig. Nu koopt men dit in elke winkel. Toen was het er eenvoudig niet. Het is pas in de tweede helft van de vorige eeuw dat de witte kristalsuiker van Tienen bestaat.

Moest de bakker dan fijne suiker hebben, dan moest hij de kristallen malen. Aan een zware balk hing een grote houten schaal met teugels op. De schaal was van hard beukenhout.

De dikke suikerkristallen werden in de schaal gegoten. Deze ijzeren bol van elf kilogrammen werd ook in de schaal gezet. Een regelmatig schommeling met de schaal bracht deze zware bol aan het rollen over de suiker. De kristallen werden als het ware verpulverd. Daarna werd de suiker door een fijne teems geschud en de bakker was klaar.

A. 67 OVENPAAL (ovens Chop)

Deze ronde plaat, voorzien van een lange steel, dient om de deegbollen in de oven te schuiven en ook om de gebakken broden uit de oven te halen. Te Hoegaarden heette dat ding een "zwa". De beroepsbakkers gebruiken houten ovenpalen.

wordt vervolgd.....

DE BIERGESCHIEDENIS TE HOEGAARDEN

De oudste bekende uitvoer van Hoegaards bier dattert van 1550 (SGL. Houg. reg. 4288).

Reeds vroeg ontstond een brouwersgilde waarvan de Prinsbisschop van Luik, Ferdinand van Beieren, in 1615 de beschermheer was en een verordening uitvaardigde om de Hoegaardse brouwers te beschermen.

In de 18e eeuw hadden zich reeds een 25tal brouwerijen ontwikkeld. De periode van 1700 tot 1725 mogen wij als de top van grote bloei bestempelen, waarin de brouwerijen zich ontwikkelden en de brouwers hun politieke macht verstevigden, om de gouden jaren tegemoet te gaan. Elke boer van Hoegaarden was praktisch bierbrouwer, niet allen echter in dezelfde mate, want hun voortbrengst schommelde tussen 1 en 24 brouwsels per half jaar. De brouwerijen waren open voor wie maar brouwen wilde. De jaarlijkse produktie (1700-1725) bedroeg gemiddeld 800 brouwsels voor een gemeente van amper 1000 inwoners.

Enkele brouwerijen verdwenen echter en ruimen de plaats voor de groten uit de streek. Vermoedelijk waar zich de Grote Brouwerijen van Hoegaarden bevonden, stond " 't groet Paenhuys" voor het eerst vermeld in 1709. De eigenaar was Meester-Brouwer Bernard VANDER-MOLEN en in 1753 werd de brouwerij overgenomen door de gebroeders Loriers, ofschoon hieromtrent een betwisting bestaat die wij later zullen behandelen.

De topperiode uit de Hoegaardse brouwersgeschiedenis ligt tussen 1726 en 1740. In die periode kwamen er verschillende brouwerijen bij.

In 1685, ten tijde dat het edikt van Nantes door Lodewijk XIV herroepen werd, vluchtten de twee gebroeders LORIERES van Frankrijk naar België, zij kwamen uit Nancy.

In 1753 richtten hun afstammelingen de brouwerij van wit bier te Hoegaarden in, bier welk in geheel het land vermaard was.

Het begin van de tweede helft van de 18e eeuw, zag men enige brouwers verdwijnen, maar het getal bleef 37. In 1754 maakte men te Hoegaarden 4.742.000 liter heerlijk vocht, niettegenstaande de Leuvense concurrentie van de "Peeterman" en de "Diesterse bruine".

Aan het einde van de concurrentieperiode (1775) waren er te Hoegaarden 25-30 brouwers en een 100 tal huurbrouwers overgebleven die met een productie van 1.504 brouwsels per jaar het prestige van de Hoegaardse brouwers ongeschonden hielden.

Bij de komst der Fransen en de bezetting van ons land door de Republikeinse troepen, trad er echter vanaf 1795 een schrikbewind in, dat verschillende brouwerijen hun deuren deed sluiten, wijl anderen hun produktie verlaagden wegens de hoge belastingen.

In 1873 waren er nog slechts 15 brouwerijen, want onder de druk van de grote steden (Leuven, Brussel...) kon Hoegaarden zich in de 19e eeuw niet op peil houden.

Het verval van de grote brouwerijen op het einde van de 19e eeuw maakte voor Gustave LORIERES de baan open. In 1905 voegde hij bij zijn kleine brouwerij een grotere voor bruin en blond bier. In 1930 stichtte Philibertus LORIERES een nieuwe brouwerij voor lage gisting, uiterst modern uitgerust. Weldra breidde zij zich uit over gans België onder de benaming "De Grote Brouwerijen van Hougaerden".

In 1960 werden zij opgeslorpt door de Brouwerijen ARTOIS uit Leuven maar het "DAS-bier" wordt verder te Hoegaarden gebrouwd. Hoegaarden heeft immers talrijke bronnen die een water verschaffen dat bijzonder geschikt is om te brouwen, daar die bieren steeds goed verteerbaar zijn, de eetlust prikkelt en de spijsvertering bevordert.

De doorgedreven selectie van gerst en hop, het zoeken naar de gepaste gistsoort, samen met de uitzonderlijke eigenschappen van het water, hebben het mogelijk gemaakt een befaamd recept samen te stellen welk aan het Hoegaards bier, zijn karakter geeft en tevens leidt tot een evenwicht van smaak en aroma.

=====

OUDE TESTAMENTEN UIT
HET PAROCHIEARCHIEF
VAN HOEGAARDEN

=====

T. 138 FAMILIE Jan Van Molle

===== Fundatie van een plechtige jaargetijde
en een mis "pro defunctis". (1683)
Kopij voor notaris M.Nijs.

Joannes Van Molle, licentiaat in de rechten, Maria Van Molle, gewezen weduwe van wijlen Henrick Van Nerbergen, bijgestaan door de E.H. Henrick Van Herbergen, haar zoon, pastoor van Halen, en zuster Anna, begijn in het groot begijnhof van Leuven, en de voornoemde pastoor zich "sterckmaekende voor Peeter Rega als man ende momboir van Christina Van Herbergen," allen kinderen en kleinkinderen van wijlen Jan Van Molle en Maria Assels, hebben uit hun eigen en vrije wil getanspor- teerd 6 gulden en 10 st. erfelijk uit een rente van 8 gulden gehypot- hekeerd op de goederen van wijlen Goossen Van Molle, gelegen te Aalst tegenwoordig in bezit van Jean Leuvieux als getrouwd geweest zijnde met de achtergelaten weduwe Anthoine Van Molle.

Item één gulden erfelijk staande gehypothecerd op de goederen van Goossen Billen, gelegen te Lumen, nu in bezit van Jean Bieterme.

Item drie gulden erfelijk staande ten laste van de erfgenamen Laurent Denijs.

Samen is dat 10 g. en 10 st. voor een plechtig jaargetijde en een mis (als er overschot is) voor de overledenen.

Zo komt hier ook overeen: Peter Pans weduwnaar van Anna Van Molle, die in de voorschr. cessie heeft geconsenteerd, mits men zal komen 3 guld. erf. staande ten laste van de erfgenamen Servaes Nijs te Aalst.

Getuigen: E.H. Joannes Van Voulsum, pastoor in Overlaar en Henrick De-
welde. M. Nijs, notaris.

T. 139 TESTAMENT van Sebastiaen Fastré (4-6-1684)

=====

Zijn zoon Benoit krijgt volgende bezittingen:

- huis gelegen te Aalst
- twee plekken land op de Cayberch: 0,5 dagmaal reg. Inghel Peeters,
Bartholomeus Mertens 30 roeden reg. Jan Evraerts, Lau-
rijs Demoulin, Peeter Vanden Bemde

omwille van de dienst van zijn zoon ontvangen, maar hij moet wel zor-
gen voor uitvaart en begrafenis.

Erfgenamen zijn zijn drie wettige zonen: Benoit, Jack en Jan Fastré.

Uitvoerder: zijn vrouw Elisabeth Parmentin.

Getuigen: Willem Mertens en Franciscus Roulieux.

Gemaakt te Aalst door Pastoor Vanden Putte.

T. 140 TESTAMENT van Elisabeth Chancelon, weduwe wijlen Thiry E.
===== (4-7-1684)

Erfgenaam is haar nicht Joanna Thiri omwille van de ontvangen dienst. Als zij het erfgenaamschap zou weigeren dan krijgt zij toch voor de bewezen dienst de koeien, het rund en het kalf met verplichting te voldoen aan de begrafenis en de kerkrechten.
Getuigen: Jan Vander Straeten en Gooris Panson.
Gemaakt door J. Vanden Putte.

T. 141 TESTAMENT van Adriaen Van Herberghen (jongeman 18-4-1685)
=====

Zijn broeder krijgt een plek land van 0,5 dagmaal gelegen inde Overlaersche delle.
Erfgenaam is zijn zwager Geert Van Ex, die ook zal zorgen voor de uitvaart, begrafenis en jaarlijkse mis.
Getuigen: Joannes Van Volsum en meester Bernaert Vander Mulen(Moelen)
Gemaakt door J. Vanden Putte.

T. 142 DONATIE van Anneke Sweerts aan Gorgonius Carpio
=====
haar zoon (11-8-1685)

Anneke is verlamd aan de linkerkant. Haar zoon is berger van Leuven. Zij geeft hem al haar klederen, schulden, kredieten, actien, gereede penningen.
Notaris J.B. Bourguignon, Leuven.

T. 143 TESTAMENT van Anna Goise, weduwe wijlen Pierre Jennar
===== (18-9-1685)

Wil begraven worden in de kerk van Hoegaarden naast haar man.
50 missen en negen jaar lang een jaargetijde.
Zij schenkt aan haar nicht Mari Anne Tilemans en aan haar zuster Catharina Tilemans: 0,5 bunder land gelegen aan "De Ycxken" tussen zijn reg. de Bogaerden van Overlaar en de Tafel van Hoegaarden. Daarbij geeft ze aan Mari Anne haar beste bed met toebehoren: deken, 2 paar lakens, haar klein lijnwaad, hemden en klederen, behalve dat er vier hemden zullen gegeven worden aan Cristian Jennar. Mari Anne krijgt ook nog haar zilveren 'ijsel", gulden ringen en het Agnus Dei. Eveneens een koe voor Mari Anne.
Verder geeft zij aan het kind van haar nicht Threese Goise zaliger: Catharine Finouls: een dagmaal land gelegen aan "De Ycxken", reg. 's Heerenwech, de erfgen. Antoin Stocmans, samen met haar klein bedekte met een deken.

Haar nicht Jenne Goise krijgt een rente van 3 g. gehypothekeerd op een stuk land gelegen te Geest en in bezit van Martin Tossijn te zamen met de verlopen van dezelfde rente, plus een koe of rund, plus 100 gulden eens.

Haar nicht Mari Goise, wonende te Ennin, krijgt 50 gulden eens.

Hetzelfde bedrag gaat naar haar neef Jean Goise.

Haar schoonvader Librecht Tilemans krijgt 100 gulden eens.

De helft van haar wilgebomen, staand op de Vrunte, nabij het klooster, naar de Gete toe, gaan naar Librecht Van Ex, zoon van Goort Van Ex.

Cristina Jennaar krijgt een rente van 50 st. per jaar ten laste van M. Jossart te Lumen.

Librecht Finouls, zoon van Hendrick, krijgt een rente van 4 gulden per jaar ten laste van Jan Taverniers, gehypothekeerd op een hof te Houtem, en een rente van een gulden, ten laste van de erfgenamen van Cornelis Van Herbergen.

Op de dag van de uitvaart zal er aan de armen 6 halsters koren uitgedeeld worden in gebakken brood.

Er wordt nog 3,5 dagmaal land gegeven aan Christien Jennar, gelegen bij Hoxem onder juridictie van Kuntich.

Erfgenaam is Hendrick Vanden Brouck, gehuwd met Marie Donnai, haar nicht.

Getuigen: E.P. Bonaventura Lochij (De Lechy), ex-provinciaal van de paters Bogaarden en E.H. Joannes Van Volsum, pastoor van Overlaar.

Gemaakt door J. Vanden Putte.

T. 144 TESTAMENT van Jean De Bende (16-11-1685)

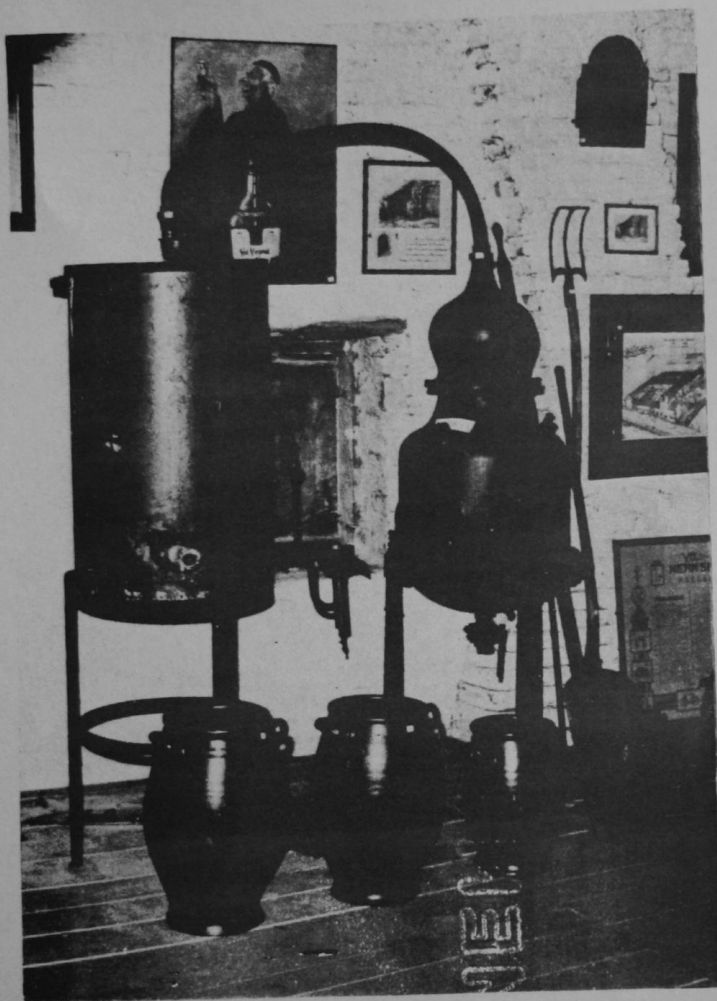
Hij wederoept alsulck legat twelck hij in bij vorich dispositie hadden gelaten aen de kinderen van Charle Argentin nopende 14 royen land geleghen an champaigne de bleupont reg. Monsieur D'ochen, Lenn Jeanmar ende de cassay, ende laet ende maeckt het selven landt aen Joseph Maheu in recompense vande tidelen dienst ende noottruf die hij vanden selven bekent genoten te hebben.

Getuigen; Joassin La Malle en Lambert Fresen.

Gemaakt te Bost door J. Vanden Putte.

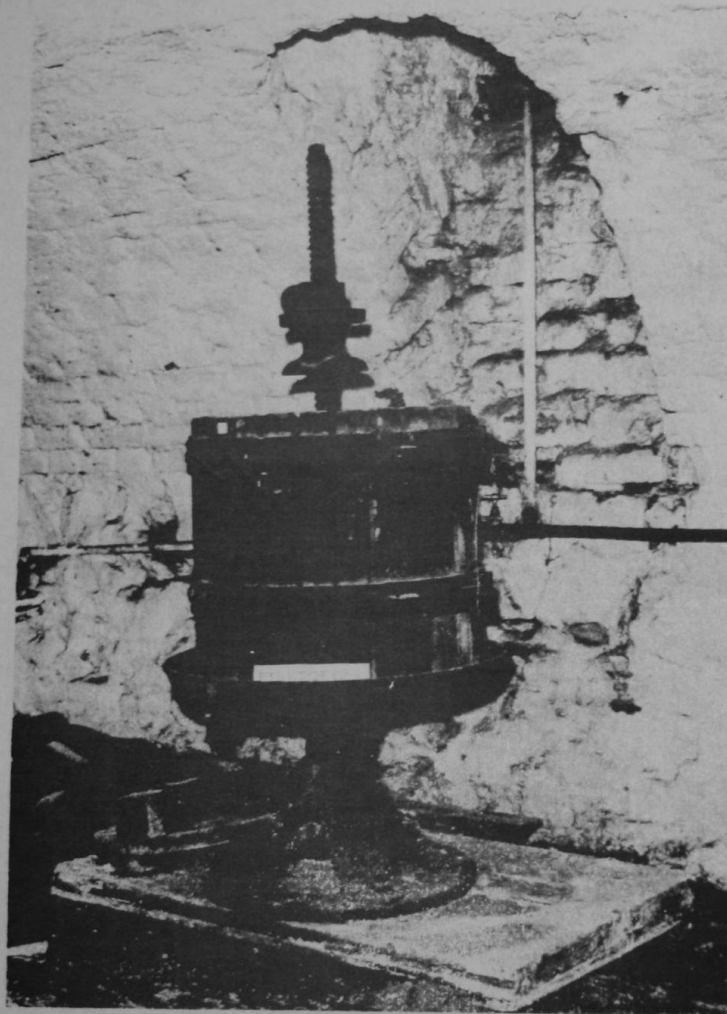
wordt vervolgd.....

Museum 't Nieuwhuys
Hoegaarden

Alambic.
distilleerketel voor alcohol-
en geneverstokers.

Museum 't Nieuwhuys
Hoegaarden

Fruitpers waarin de wijnboer
van hun druiven persen.